

Sprawozdanie z drugiego spotkania lokalnego zespołu ds. lasów o wiodącej funkcji społecznej wokół miasta Katowice, 25.09.2024

1. Wstęp i organizacja spotkania

Drugie spotkanie lokalnego zespołu ds. lasów o wiodącej funkcji społecznej odbyło się 25 września 2024 roku w Śląskim Urzędzie Wojewódzkim w Katowicach. Spotkanie rozpoczęła facylitatorka, witając uczestników i przedstawiając zasady organizacyjne. Zwróciła uwagę na ograniczenie liczby mikrofonów do trzech oraz konieczność wyłączenia nieużywanych urządzeń, aby zapewnić płynność dyskusji. Moderatorzy spotkania, Anna Wieczorek, Joanna Mędrzecka-Stefańska i Anna Petroff-Skiba z Fundacji Think Tank Miasto, przedstawiły główny cel działania fundacji, którym jest uspołecznienie procesu podejmowania decyzji. Facylitatorki przypomniały również zasady pracy zespołu podczas spotkań, uzgodnione podczas I spotkania

- 1) każda opinia jest ważna;
- 2) mówimy zwięźle i na temat;
- 3) mówimy o zjawiskach, nie o ludziach;
- 4) mówimy pojedynczo i nie przerywamy sobie nawzajem;
- 5) zapisujemy i sprawdzamy zapis;
- 6) szanujemy siebie nawzajem;
- 7) wyciszamy telefony;
- 8) przejrzystość i dostęp do materiałów wypracowanych w ramach zespołu dla wszystkich członków.

Gospodarz spotkania, II Wicewojewoda Śląski, przywitał zespół, deklarując swoją neutralność oraz wyraził nadzieję na wypracowanie konsensusu między stronami uczestniczącymi w spotkaniu. Następnie przypomniano zasady spotkania, takie jak: wartość każdej opinii, mówienie zwięźle i na temat, nieprzerywanie sobie nawzajem, szacunek dla wszystkich uczestników oraz zapewnienie przejrzystości materiałów opracowanych przez zespół.

2. Wprowadzenie Przewodniczącego zespołu

Robert Pabian, Dyrektor Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych (RDLP) w Katowicach, jako przewodniczący zespołu, rozpoczął swoją wypowiedź od podkreślenia roli lasów w regionie oraz wyraził zaniepokojenie przebiegiem i atmosferą pierwszego spotkania, zwłaszcza zachowaniami dyskryminacyjnymi, które miały miejsce na poprzednim spotkaniu. Zaproponował nagrywanie spotkania w celach proceduralnych i sprawozdawczych, co spotkało się z aprobatą zespołu.

Wyjaśnił również zadania RDLP jako operatora spotkania, podkreślając konieczność delegowania części zadań na osoby pomocnicze. W dalszej części, przewodniczący przedstawił członków zespołu odpowiedzialnych za techniczną i merytoryczną pomoc podczas spotkania: Magdalena Świtka pełniła rolę protokolanta, Grzegorz Janas odpowiadał za zaplecze merytoryczne, a Adam Migurski wspierał prace związane z mapami i ich modyfikacjami. Osoby te nie miały prawa głosu w kwestiach merytorycznych, a ich zadaniem było wspieranie zespołu w kwestiach organizacyjnych.

Przewodniczący Zespołu omówił również zasady korespondencji, wnosząc, aby pytania i wnioski kierować bezpośrednio na skrzynkę e-mail przewodniczącego (robert.pabian@katowice.lasy.gov.pl), co ma zapewnić transparentność i sprawność w komunikacji.

3. Wybór wiceprzewodniczących zespołu

Kolejnym punktem spotkania był wybór wiceprzewodniczących zespołu, w tym reprezentujących strony: społeczną oraz samorządową. Przewodniczący zespołu poinformował, że zgodnie z zapisami regulaminu, członkami prezydium powinni też być przedstawiciele Ministerstwa Klimatu i Środowiska (MKiŚ) (pan Radomir Dyjak) oraz obecny poseł lub senator (p. Stanisław Bulandra, przedstawiciel biura senatora Piotra Masłowskiego). Ze strony społecznej wiceprzewodniczącą została pani Kama Klimsa ze Stowarzyszenia Leśne Sprawy, natomiast ze strony samorządowej – pan Marek Miś, radny Mysłowic.

4. Omówienie regulaminu i metodologii prac zespołu

Kolejnym istotnym punktem spotkania była dyskusja nad regulaminem prac zespołu. Przewodniczący zespołu omówił zmiany w regulaminie, które zostały wprowadzone na polecenie MKiŚ w dniu spotkania. Wiceprzewodnicząca Kama Klimsa zgłosiła zastrzeżenia, że zmiany w regulaminie proponowane przez stronę społeczną w korespondencji mailowej nie zostały uwzględnione, a przebieg korespondencji w tej kwestii nie był satysfakcjonujący. Po burzliwej dyskusji Prezydium zaproponowało przejęcie dalszych prac nad regulaminem i przesłanie propozycji treści regulaminu z naniesionymi poprawkami do wszystkich członków zespołu.

5. Prezentacja propozycji obszarów lasów społecznych

Po dyskusji nad regulaminem, przystąpiono do prezentacji propozycji wyznaczenia obszarów lasów o wiodącej funkcji społecznej. Prezentacje przygotowali przedstawiciele Lasów Państwowych, organizacji społecznych oraz samorządowcy. Dyrektor RDLP, Robert Pabian, przedstawił kluczowe założenia projektu dotyczącego lasów wokół Katowic. Przypomniał najważniejsze działania Lasów Państwowych w zakresie utrzymania wartości przyrodniczej lasów oraz działania edukacyjne, realizowane m.in. w ośrodkach edukacyjnych. W swojej wypowiedzi wspominał również o zjawiskach przyrodniczych (np. zmiana zasięgów poszczególnych gatunków drzew i ich pasożytów), które są wywołane przez globalne zmiany klimatyczne. Przywołał również najważniejsze przepisy prawa oraz procedury (Plany Urządzania Lasu) jako narzędzia wyznaczające sposób zarządzania lasem. Podkreślił, że głównymi kryteriami wyznaczania lasów o wiodącej funkcji społecznej były: ich znaczenie kulturowe, intensywne wykorzystanie rekreacyjne, sąsiedztwo zabudowy miejskiej oraz istotność z punktu widzenia ekosystemu. Omówił również metodykę wyznaczania tych obszarów oraz dane, które były podstawą propozycji strony leśnej oraz znaczenie pilotażowego projektu MKiŚ, który ma objąć dziewięć lokalizacji wokół miast, w tym Katowice, Kielce i Bielsko-Białą. Przypomniał też najważniejsze założenia Ogólnopolskiej Narady o Lasach (kryteria lasów społecznych) oraz ramy czasowe procesu. Wspomniał także o wyzwaniach związanych z procesem zarządzania lasami o wiodącej funkcji społecznej: np. sprzątanie śmieci, interwencje w przypadku nieuprawnionego wjazdu do lasu, bezpieczeństwo użytkowników lasu.

W odpowiedzi na prezentację Lasów Państwowych, strona społeczna przedstawiła swoje stanowisko. Podkreśliła, że lasy wokół Katowic mają kluczowe znaczenie dla mieszkańców regionu, szczególnie w kontekście zmian klimatycznych i potrzeby ochrony zasobów przyrodniczych i pełnią ważne funkcje ekosystemowe, np. związane z czystością powietrza, retencją wody, tworzą korytarze ekologiczne. Ekspert strony społecznej zaznaczył, że usługi ekosystemowe lasów stanowią konkretną i wymierną wartość ekonomiczną i społeczną, a ich wartość finansową można w przybliżeniu oszacować i przewyższa ona przychody z produkcji drewna. Stanowią również zaplecze turystyczne i rekreacyjne dla mieszkańców regionu oraz pełnią rolę kulturową i estetyczną. Strona społeczna zwróciła uwagę na konieczność uwzględnienia szerszego kontekstu całej aglomeracji górnośląskiej, a nie tylko samego miasta Katowice, odnosząc się m.in. do historycznej koncepcji zielonego pasa ochronnego wokół GOP oraz funkcjonalnych połączeń pomiędzy lasami znajdującymi się w obrębie szerszego obszaru GOP.

Przedstawicielka strony społecznej podkreśliła, że lasy powinny być zarządzane z myślą o ich funkcji społecznej, a nie produkcyjnej, podkreślając, że są one własnością Skarbu Państwa, czyli obywateli. Organizacje społeczne zgłaszały również swoje obawy związane z nadmierną eksploatacją lasów podmiejskich i stosowaniem niekorzystnych metod gospodarki leśnej, szczególnie w lasach górskich (wykorzystanie ciężkiego sprzętu, zbyt intensywne rębnie, dewastacja krajobrazu).

Reprezentanci samorządów zgłosili zastrzeżenia do przedstawionych map, wskazując, że obejmują one jedynie fragmenty lasów w Katowicach, pomijając inne miasta w regionie. Zwrócili uwagę, że rozmowy powinny dotyczyć całego obszaru konurbacji śląskiej, a nie tylko Katowic oraz że do pracy w zespole zostali zaproszeni przedstawiciele samorządów, których tereny nie są ujęte w obecnym zakresie przestrzennym prac. Podkreślili, że w gęsto zaludnionej konurbacji śląskiej, w zasadzie wszystkie lasy pełnią ważne funkcje ekosystemowe, polegające na regulacji jakości powietrza, ochronie przeciwpowodziowej, regulacji zasobów i jakości wody oraz mają funkcje społeczne jako tereny rekreacyjne. Samorządowcy zgłosili również problemy z organizacją i przygotowaniem materiałów na spotkanie, co wynikało z ograniczonego czasu.

6. Dyskusja nad propozycjami i dalsze działania

W trakcie dyskusji przedstawiciel Ministerstwa Klimatu i Środowiska, Radomir Dyjak, zaznaczył, że projekt wyznaczania lasów o wiodącej funkcji społecznej jest pilotażowy i dotyczy jedynie wybranych obszarów wokół miasta Katowice wskazanych przez MKiŚ, aby przetestować proces. W przyszłości będzie możliwe rozszerzenie go na inne miasta w regionie.

Przedstawiciel RDOŚ zaznaczył, że należy uważnie rozróżniać lasy o wiodącej funkcji społecznej od rezerwatów, które założenia służą głównie funkcji ochronnej i realizują funkcje społeczne o ile nie kolidują one z funkcją ochronną. W związku z tym, obszary objęte ochroną rezerwatową nie powinny być przedmiotem prac zespołu.

Przedstawiciel Nadleśnictwa Kobiór, podkreślił, że program dotyczący lasów o wiodącej funkcji społecznej jest pilotażowy, co wiąże się z wieloma pytaniami dotyczącymi jego funkcjonowania. Zwrócił uwagę na różnorodność warunków siedliskowych i potrzeb w różnych nadleśnictwach, co wymaga indywidualnego podejścia do zarządzania nimi.

Nadleśnictwo Kobiór ma w swoim Planie Urządzenia Lasu (PUL) wyznaczone około 900 ha lasów o zwiększonej funkcji społecznej. Zaproponował, aby lepiej zdefiniować pojęcie "lasy społeczne", co pomoże w jednoznacznym określeniu oczekiwań wobec tych terenów.

Przedstawiciel Nadleśnictwa Katowice podkreślił, że lasy tego nadleśnictwa są w większości cenne społecznie, a ich inwentaryzacja została przeprowadzona dokładnie, przy uwzględnieniu uwag strony społecznej i samorządowej. Nadleśnictwo obejmuje 14 gmin, co sprawia, że omówienie każdego fragmentu lasu byłoby zbyt czasochłonne. Kubica zapewnił, że obszary te nie zostaną poddane wylesieniom, poza nielicznymi wyjątkami, takimi jak budowa infrastruktury krytycznej. Zazaczył, że Nadleśnictwo Katowice znajduje się w korzystnych warunkach siedliskowych, co pozwala na prowadzenie jednostkowych cięć, które nie zmieniają krajobrazu, oraz na kontrolowaną wymianę pokoleniową drzewostanów.

Reprezentantka strony społecznej zwróciła się z zapytaniem o podstawę prawną prowadzonych rozmów, podkreślając, że zgodnie z poleceniami Ministerstwa Klimatu i Środowiska (MKiŚ), należy opracować propozycje obszarów lasów o wiodącej funkcji społecznej wokół Katowic i wdrożyć odpowiednie wytyczne. Zwróciła uwagę, że w międzyczasie zaszły zmiany w zarządzeniach dotyczących tych obszarów, co skutkowało wyłączeniem nadleśnictw Brynek, Świerklaniec i Rybnik z prac zespołu, co budziło jej niezrozumienie. Wyraziła obawę o przyszłe zróżnicowanie działań na "wywalczonych" terenach i zaproponowała wystosowanie listu intencyjnego, aby zapewnić spójność działań. Ekspert z Instytutu Badawczego Leśnictwa zgłosił wniosek o jednoznaczne doprecyzowanie obszaru, nad którym ma pracować zespół, zauważając, że różnorodne interpretacje i terminy, takie jak "miasto" i "aglomeracja", wprowadzały nieścisłości. Nawiązał również do wieloletniej społecznej roli katowickich lasów.

Ekspert Państwowej Rady Ochrony Przyrody podkreślił potrzebę procedowania lasów społecznych na terenie całego Nadleśnictwa Katowice, odnosząc się do polecenia Minister Klimatu i Środowiska, zgodnie z którym zespół ma opracować zmodyfikowaną gospodarkę leśną. Zazaczył, że niektóre nadleśnictwa, w których zatwierdzono Plany Urządzenia Lasu w 2023 roku, już wyznaczyły lasy przyosiedlowe jako lasy społeczne.

Strona samorządowa zwróciła uwagę na wyjątkowość sytuacji, w której lasy wokół Katowic leżą na terenie innych miast. Wskazała, że prace nad wyznaczeniem lasów o wiodącej funkcji społecznej będą miały bezpośredni wpływ na ich przyszłość, zaznaczając emocjonalny stosunek społeczeństwa do prowadzonej gospodarki leśnej. Zasugerowała, że decyzje zespołu będą miały długoterminowe konsekwencje, przekładając się na wygląd i trwałość lasów za 100 lat.

Przedstawicielka samorządu zwróciła uwagę na potrzebę rozróżnienia funkcji przyrodniczych i społecznych lasów, wskazując, że w niektórych przypadkach zwiększenie funkcji społecznych może zagrozić cennym lasom. Wskazała również na zagrożenia, takie jak zaśmiecanie lasów, które są istotne dla społeczności lokalnych.

7. Podsumowanie i zamknięcie spotkania

Przewodniczący zespołu, Robert Pabian, podsumował dyskusję jako owocną, choć nie zaskakującą, i zaproponował, aby prezydium zespołu ustaliło interpretację pojęcia "lasy wokół Katowic". Poparł również pomysł stworzenia listu intencyjnego, który miałby suplementować opracowania zespołu. Wiceprzewodniczący Radomir Dyjak z MKiŚ zgodził się z potrzebą precyzyjnej interpretacji tego pojęcia, zaznaczając, że ustalenia będą wiążące w pilotażu, ale niekoniecznie w finalnej wersji projektu. Kama Klimsa wyraziła swoje

wątpliwości wobec przekazania interpretacji prezydium, zaznaczając, że jej wcześniejsze zrozumienie intencji pilotażu było błędne.

II Wicewojewoda Śląski podziękował za aktywny udział i zakończył obrady, wyrażając nadzieję na efektywną współpracę w przyszłości. Kolejne spotkanie zostało zaplanowane na 16 października 2024 roku.